

Editörden | From The Editor

Hasan Akbulut'un Sunuşu | *Editor's Preface*

Tüm dünyayı bir yıldan uzun bir süredir etkisi altına alan, gündelik hayat biçimlerimizi sınırlandıran, bize yeni "normal"ler dayatan Covid 19 Pandemisi, sinemanın üretim ve tüketim biçimlerindeki değişimi hızlandırdı, mevcut değişimleri daha da görünür kıldı. Epeyce bir süredir selüloit filminden dijital film üretimine geçişle birlikte, internet tabanlı teknolojilerin sinemanın üretim, dağıtım, gösterim ve tüketim zincirini değiştirdiğine ve yeni üretim, gösterim ve seyir biçimleri ürettiğine tanıklık ediyoruz. Değişimin tetiklediği şaşkınlık içinde bazı sanatçılar ve kuramcılar sinemanın ölümünü ilan ederken, Mulvey gibi kuramcılar, bunun yeni bir sinema tanımlamasına götürdüğünü belirtmişti. Medya arkeolojisi ise, sanat ve iletişim alanında yaşanan değişimlerin, tarihsel süreç içinde karşılaştırılabilir deneyim örüntüleri ürettiğine işaret ederek, değişimi daha serinkanlı biçimde kavramamıza olanak veriyor. Bu perspektifle geçmiş, yeni teknolojiler dolayımı içinde bir ilişkiye girerek yeni kavrayışlar üretiyor. Bu sayımızda yer alan makaleler de bu tür bir sorgulamanın ürünü olarak değerlendirilebilir. Tam da bu nedenle yeni sayımızın kapağına, Pelin Esmer'in yönetmenliğini yaptığı *11'e 10 Kala* (2009) filmindeki Mithat Esmer'i, Emniyet Apartmanı'nın dördüncü katındaki evinde koleksiyonları arasında gösteren bu kareyi yerleştirmeyi uygun gördük. Hızla değişen zaman ve hayat karşısında Mithat Bey'in yaşadığı türden bir durumu, sinema araştırmacılarının da yaşadığı düşünülebilir. Zaman hızla akıp giderken, sinema tarihçileri, sinema kuramcıları ya da hareketli görüntüler üzerine çalışanlar olarak, bu imgeler yığından oluşan arşivler arasında ne yapacağız? Onları kendi kaderlerine mi terk edeceğiz yoksa günün teknolojik olanakları aracılığıyla farklı mecralarda (sinema salonları, film müzeleri, online ortamlar), farklı biçimlerde yeniden değerlendirerek seyir deneyimlerini çoğullaştıracak mıyız? Bahar sayımızda yer alan makaleler, söyleşi ve kitap eleştirileri film imgelerinden seyircilere dek bu soruyu kimi yönleriyle soruyor ve irdeliyorlar.

Yektanurşin Duyan, 1980'li yıllarda ortaya çıkan "Yeni Sinema Tarihi" kavrayışı ekseninde, Mardin'de geçmişin sinema deneyimlerini günümüzün perspektifiyle okuyarak seyir deneyimlerini mercek altına alıyor. 1960-1975 yılları arasında Mardin'de sinema kültürünü, sinema salonları, gösterilen filmler ve dönemin seyir pratikleri üzerinden değerlendirdiği

makalesinde yazar, kentte o yıllarda popüler olan Lale, Melek ve İstiklal sinemalarına odaklanarak, T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı'ndaki az sayıdaki belge, dönemin yerel gazetelerindeki haberler ve o dönemlerde şehirde yaşamış 16 tanıkla yapılan görüşmenin analizi aracılığı ile Mardin'de sinemanın, şehrin gündelik yaşam ve eğlence kültürü üzerinde önemli bir rol oynadığını ifade ediyor. Duyan'ın makalesi, "Türkiye'de Yeni Sinema Tarihi" perspektifiyle sinema deneyimlerini çalışmanın gerekliliğini vurgularken aynı zamanda sinema salonlarına ve film gösterim pratiklerine dair resmi kayıtların ve arşivlerin yokluğuna ya da yetersizliğine de işaret ediyor. Karşılaştırmaya olanak veren tarihsel ve resmi kaynakların yetersizliği ise, bu tür araştırmalarda seyircilerin tanıklıklarının ihtiyatlı biçimde değerlendirilmesi gerekliliğinin altını çiziyor ki Duyan da bu özeni yerine getiriyor.

"Korku Sinemasının Canavar Bitkileri ile Karşılaşmalar" başlıklı makalesinde Çiçek Üşümezgezer, Michael Marder'ın bitki düşünüşü ve bitkisel ontoloji üzerine olan kışkırtıcı kitabı *Plant-Thinking: A Philosophy of Vegetal Life* [Bitki-Düşünüşü: Bir Bitkisel Yaşam Felsefesi, 2013] rehberliğinde, korku sinemasının "canavar" bitkilerini mercek altına alarak, sinemada bitkisel olan ile karşılaşmaya dair bir dizi etik ve estetik olanaklar üzerinde düşünüyor, düşünmeye çağırıyor. Yazarın ele aldığı b tipi filmlerin, yalnızca bitkileri konu edindiği için değil, aynı zamanda bu filmlerin üretim ve dağıtım biçimlerinde de bitkisel olana eğilim gösterdiğine ilişkin vurgusu, neden film çalışmalarının sinema araştırmaları olarak kavranması gerektiğine de işaret ediyor. Böylelikle makale, filmlerde bitkilerin temsiline odaklanmıyor, filmleri bitkisel oluş üzerine düşünmeye çağırarak bir estetik nesne olarak da kavramaya niyetleniyor. Kıta Felsefesindeki insan merkezliliği yerinden eden bu ekolojik kavrayışların, son yıllarda film ve medya araştırmalarında yaygınlaştığını; insan, hayvan ve bitkiden oluşan canlıların hem kendi içlerinde hem de aralarındaki etkileşimin bilimsel ve sanatsal üretimlerde ele alındığını görüyoruz.

Mehmet Sarı, "Pirselimioğlu'nun Omega Erkekleri: Mimetik Ressentiment ve Dolayımısız Arzularda" başlıklı makalesinde ise, Tayfun Pirselimioğlu'nun *Pus* (2009), *Saç* (2010) ve *Ben O Değilim* (2013) filmlerinde mağdur-kurban konumundaki omega erkeklere odaklanıyor ve bu filmleri, arzulayan özne, dolayımılayıcı ve arzulanan nesne arasında üçgensel bir ilişkiden oluşan René Girard'ın mimetik arzu ile *ressentiment* kavramları aracılığıyla analiz ediyor. Makalesinde erkeklik çalışmaları literatürü ile mimetik kuramı sentezleyen Sarı, Pirselimioğlu'nun filmlerinde erilliğin yitimini deneyimleyen erkeklerin, hayata karşı hınç ya da kin olarak kar-

şılanabilecek *ressentiment* duygusuyla dolu olduklarını ve kimliklerini bu duygu ekseninde biçimlendirdikleri sonucuna varıyor. Böylece hegemonik erkeklerden farklı olarak iktidar ve egemenlikten yoksun olan omega erkeklerin kimlik inşasında "ressentimentin ve ona eşlik eden şiddetin kurucu bir rolü olduğu vurgulayarak yazar, son dönem Türkiye sinemasında örneklerini gördüğümüz kaybeden erkekleri anlamak için işlevsel bir çerçeve ortaya koyuyor.

Bu sayımızın son makalesi ise, "Sinemasal Gerçekçilik Halen Mümkün mü? Klasik ve Güncel Kuramlar Bağlamında Günümüz Türkiye Sinemasında Gerçekçilik Eğilimleri" başlığıyla Ulaş Olgunsoy'a ait. Olgunsoy, sinemasal gerçekçilik üzerine süregelen kuramsal tartışmalardan hareketle Nuri Bilge Ceylan, Pelin Esmer, Emin Alper ve Tayfun Pirseli moğlu filmlerini metin analize tabii tutuyor ve Türkiye sinemasında farklı gerçekçilik eğilimleri olduğunu saptıyor. Sinemasal gerçekliğin belirli bir tarihsel döneme, akıma özgü olmadığını; Avner Ziss'in vurgusuyla sanatçının "yaratısında gerçeklik kazanan her şeyde" belirlediğini vurgulayan yazar, dijitalleşmeyle birlikte film çalışmalarında sorulmaya başlanan "gerçekçi sinemanın sonu mu geliyor?" sorusuna "gerçekçiliğin halen sinema için geçerli ve etkili bir teori olduğu" fikriyle bir yanıt veriyor. Gerçekçi yaklaşımın tek geçerli bir formunun olmadığını ve kuramların dinamikliğine işaret eden bu kavrayış, sunuşun başında da vurguladığımız gibi sinemada dijitalleşme gibi eğilimleri, sinemanın sonu olarak değil, sinemaya sağladığı yeni düşünme ve üretme yolları olarak kavramamızı olanaklı kılıyor.

Bu sayımızda yer alan söyleşi ve kitap eleştirileri de sinemaya özgü yeni düşünme yollarına işaret ediyor. Londra Üniversitesi Birkbeck Koleji'ndeki doktora sonrası araştırmaları kapsamında Profesör Catherine Grant ile uzun soluklu "Catherine Grant ile Video Denemeler Üzerine" başlıklı söyleşisinde İpek Gürkan, film eleştirisinde Grant'ın görsel-işitsel bir ifade yolu olan video-denemelere dair serüvenini ve görüşlerini aktarıyor. Ağustos 2020'ye kadar Londra Üniversitesi Birkbeck Koleji Dijital Medya ve Ekran Çalışmaları Bölümü'nde profesör olarak görev yapan Grant'ın çalışmaları film küratörlüğü, uyarlama ve metinlerarasılık üzerine kuramsal ve pratik çalışmalardan oluşuyor. Grant, bilimsel ve sanatsal üretimlerini birlikte sürdüren ve pratik ile kuramı bir araya getirmede dijitalin sağladığı olanakları vurgulayan oldukça üretken bir akademisyen ve video deneme yazarı. Formun/ biçimin film eleştirisindeki sanatsal ve poetik boyutlarını öne çıkaran akademik bir araştırma alanı olarak tanınmasında ve kabul görmesinde etkili bir isim olan Grant'la

yapılan bu söyleşi, video denemelerin akademik araştırma alanlarıyla nasıl entegre olduğunun ve günümüz yeni medya teknolojilerinin, film çalışmaları alanının hareketli görüntü çalışmalarına olan dönüşümündeki rolünü anlamak için oldukça yol gösterici. Söyleşinin Türkiye’de de filmler hakkında konuşmanın ve düşünmenin yeni bir formu olarak video denemelerin yaygınlaşmasında ve üniversitelerde bu alana dönük yeni programların yapılmasında yol gösterici olacağını ümit ediyorum.

Bu sayımızda üç kitap tanıtımına/ eleştirisine yer veriyoruz. İlk olarak İpek Gürkan, Laura Mulvey’in *Afterimages: on cinema, Women and Changing Times* adlı kitabı üzerine yazdı., Gürkan, teknolojik değişim ve yeniliklerin, sinema üzerine yeniden düşünmeye olana verdiğini vurgulayan Mulvey’in kitabında geçmişte dile getirdiği kavramlara tekrar dönerek onlarla yaratıcı bir hesaplaşmaya girdiğini vurguluyor. Girish Shambu’nun *Yeni Sinefili* kitabı üzerine yazan Hasan Akbulut, yazarın dijital teknolojilerin geleneksel sinefil kavramını dönüştürdüğünü, onu daha çoğul, çok sesli ve çok biçimli hâle getirdiğini, böylece sinema üzerine yeni biçimlerle düşünmenin yollarını sağladığını dile getiriyor. Aydın Çam ise, çok sayıda yazılı ve görsel kaynağa ek olarak sözlü tarihe ve haritalamaya dayanarak Mersin’in Tarsus ilçesindeki yerel sinema deneyimine ışık tutan Uğur Pişmanlık’ın *Cumhuriyetten Günümüze Tarsus’ta Sinema* (2020) kitabını, aşağıdan tarih yazımının bir örneği olarak değerlendiriyor.

Filmler ve sinema üzerine düşünmeye çağıran yeni sayımız için en başta yazarlarımıza, onların çalışmalarını büyük bir titizlikle değerlendiren hakemlerimize, makalelerin İngilizce özetlerini gözden geçiren Hugh Jefferson Turner’a, içeriğin etkili bir biçimde sizlere ulaşmasında emeği geçen Yayın Kurulu üyelerine, grafik uygulamaları yapan Ali Karadoğan’a, www.sinecinedergi.org adresli web sayfamızı düzenleyen Gökay Gürbüz’e çok teşekkür ederiz. Ayrıca editörlük görevini devralsam da her zaman desteklerini esirgemeyen S. Ruken Öztürk’e, üzerimdeki yükü benimle paylaşarak sizlere daha titiz bir dergi olarak ulaşmamızı sağlayan editör yardımcılarımız İpek Gürkan’a, Cansu Yılmaz’a, henüz anne olmuş Ayşe Seda Aslan’a ve redaksiyon için Tuğçe Candemir’e çok teşekkür ediyorum. Keyifli ve üretken okumalar dilerim.

Hasan Akbulut